

בטיחות לקראת חג הפסח

מדי שנה נפגעים עשרות אלפי אנשים במהלך ניקיונות הפסח. למרבה המזל בחלק גדול מהמקרים הפגיעות נקודתיות וחולפות, אבל יש גם פגיעות קשות.

בתקופה שלפני פסח, עולה באופן משמעותי אחוז הילדים והפעוטות הנפגעים מחומרי ניקוי. בשבוע שלפני פסח נרשמת עלייה של כ 43 אחוז במספר ההיפגעויות של ילדים עד גיל 6 מחומרי ניקוי, לעומת שבוע ממוצע.

דרכי ההיפגעויות הן רבות וקשות. כל חומר ניקוי וחיטוי הוא מסוכן גם בשתייה, גם במגע וגם בשאיפה, כאשר המסוכנים ביותר הם מסירי השומנים למיניהם.

הפגיעה החמורה ביותר - ממסירי שומנים ההיפגעויות מתפשטות להסרת שומנים היא החמורה ביותר בהשוואה להיפגעויות מחומרים אחרים. מסירי שומנים קרים עלולים לגרום לכוויות חמורות בזמן קצר ביותר, בהן: כיבים בלשון ובפה, פגיעות פנימיות קשות בדרכי הנשימה, בוושט, בקיבה, פגיעה בעיניים הנגרמת כתוצאה מהתזת החומר לעיניים (מסירי השומנים לרוב נמכרים במיכלים המצוידים באקדח התזה) וכוויות בעור.

עשה ואל תעשה במקרה חירום

- ✓ יש לפנות לטיפול רפואי ללא דיחוי.
- ✓ במקרה בו הילד בלע חומרים המכילים חומצה (כגון מנקי אסלות) או בסיס (כגון מנקי תנורים), יש לתת לו לשתות חצי כוס מים, אם אין קשיי נשימה ואם הילד בהכרה מלאה.
- ✗ אין לתת חומר "נוגד" - אין להשקות לא בחלב ולא במיץ לימון.
- ✗ אין לגרום לילד להקיא, כיוון שפעולה זו עלולה דווקא להחמיר את הפגיעה.
- ✓ יש לשים לב לדרכי האוויר ולקצב הנשימה. אם החומר פוגע ישירות בגרון, תתפתח במהרה תגובה דלקתית והגרון יתנפח עד מאוד ואף ייחסם כליל.
- ✓ במקרה והעין נפגעת מחומר ניקוי, יופיע כאב עז וקושי לפקוח את העפעפיים. לכן, יש לשטוף את העיניים עם הרבה מים. במהלך השטיפה על הנפגע להפנות את עיניו לארבעת כיווני המבט.
- ✓ הקפידו תמיד לקחת אתכם את החומר ממנו נפגעתם על מנת שתוכלו לקבל את הטיפול היעיל ביותר.

הרעלה היא הגורם השביעי לתמותת ילדים בני 0-17 בגין פגיעה לא מכוונת (תאונה) מבין הילדים שנפגעים מהרעלות, קבוצת הסיכון המובילה היא ילדים צעירים, מתחת לגיל 5. רוב ההרעלות בקבוצת גיל זו מתרחשות בבית ומיוחסות לבליעת כימיקלים / תרופות. ילדים מצויים בסיכון מוגבר להיפגעויות מהרעלות בלתי מכוונות בגלל ממדי גופם הקטנים, תהליכי חילוף חומרים (מטבוליזם) מהירים יותר וכן יכולת מופחתת של הגוף להתמודדות עם רעלים מחד, ובשל סקרנותם הטבעית המתבטאת בנטייה להכניס כל דבר לפה, מאידך. בנוסף לכך, ילדים בגיל גן עדיין לא מיומנים בקריאה, ולכן, גם אם יש תווית אזהרה אין בכך בכדי למנוע היפגעויות. בגילי 6-12 רוב מקרי ההרעלות מיוחסות לכימיקלים ולתרופות אך גם לצמחים ולבעלי חיים, ההרעלה מתרחשת בדרכים שונות לרוב בבליעה, אך גם בעקיצה או נשיכה..

עצות וטיפים לרכישה נכונה ושימוש נכון בחומרים, שעשויים להיות מסוכנים

- יש להקפיד ולקרוא את הוראות השימוש ולשים לב לסימון המוצר הכולל את הסיכונים ואזהרות הבטיחות. לדוגמה להרחיק מהישג ידם של ילדים, מגרה את העור ואת העיניים, אין להשתמש בחומר בצירוף עם חומרים אחרים, מה לעשות במקרה של פגיעה כתוצאה מהשימוש בחומר, המלצה לשימוש בכפפות ועוד. הסיכונים ואזהרות הבטיחות משתנים ממוצר למוצר.
- אין לערבב חומרי ניקוי. בחלק מהמקרים עלולה להתרחש תגובה כימית שתגרום להיווצרות חומר חדש רעיל מאד.
- יש לאחסן את חומרי הניקוי במקום לא נגיש לילדים.
- יש לשמור את חומרי הניקוי באריזתם המקורית אין לאחסן חומרי ניקוי והדברה בבקבוקי שתיה – זה נראה תמים, אך זה מסוכן.
- אם למרות הכל מישוהו נפגע מחומר ניקוי יש לפעול כמופיע בהוראות היצרן ובמידה ויש צורך להעבירו לטיפול רפואי רצוי מאד לצרף את אריזת החומר ממנו נפגע.
- בעיקר באריזות קשות פתיחה לילדים, יש להקפיד לסגור את הפקק לאחר השימוש.
- יש לשים לב אם יש סימון על האריזה המחייב שימוש בצידוד מגן כגון כפפות או משקפי מגן.
- במוצרים רבים, אם סיכון החומר דורש זאת, יופיע סמל המשולש המובלט. ישנם מוצרים שבמקום סמל המשולש מופיע המלל "לא למאכל" בהבלטה. סימונים אלו נועדו לאוכלוסיית העיוורים.
- בשימוש במסיר אבנית, יש להקפיד על הוראות השימוש, בעיקר על שטיפות רבות של הקומקום או המכשיר אחרי השימוש במסיר האבנית.

איך תזהו חומרים מסוכנים

1. חשוב לדעת שהסימונים שעל המוצרים מהווים אינדיקציה לרמת הסיכון שלהם. הסימון החמור ביותר הוא ריבוע כתום שעליו שתי מבחנות שחורות. פירושו של דבר שהחומר 'משתד', כלומר יכול לאכל עור ורקמות גוף בעת מגע ואיברים פנימיים בעת בליעה ולגרום לכוויות ולפגיעות חמורות.
2. הסימון שנמצא במקום השני מבחינת רמת הסכנה הוא ריבוע כתום שעליו איקס שחור. משמעותו שהחומר מגרה את העור.
3. במקום השלישי האזהרה הסטנדרטית בכל חומרי הניקוי "לא למאכל", שיכולה להופיע בכתב בהבלטה או במשולש בולט. סימן של גולגולת שמצביע על רעל אינו רלוונטי ואף אמור להיעלם מאריזות חומרי הניקוי שאמנם מכילים מרכיבים מסוכנים, אך לא כאלה שמוגדרים כרעלים.

אז מהם החומרים המסוכנים בחומרי הניקוי הנפוצים

חומר לניקוי קר של תנורים. זהו אחד המוצרים הרעילים והמסוכנים ביותר במרחב הביתי. מספר הנפגעים בדרגה בינונית וקשה מהחומר הזה, בהשוואה לחומרי ניקוי אחרים, הוא הגדול ביותר מדי שנה. החומר מכיל ריכוז גבוה למדי של חומר אלקלי, בדרך כלל סודה קאוסטית, שנחשב לחומר בסיסי שהפגיעה ממנו היא הקשה ביותר. בנוסף, מנקי התנורים מצוידים בדרך כלל במתז שמגביר את יכולת ההיפגעות. בין הפגיעות שנרשמו אצל ילדים וגם אצל מבוגרים כיבים בלשון ובפה, פגיעות פנימיות קשות בדרכי הנשימה, בוושט ובקיבה ופגיעה בעיניים כתוצאה מהתזת החומר. קבוצת הסיכון המובילה היא ילדים מתחת לגיל חמש. בארגון בטרם – המרכז הלאומי לבריאות ולבטיחות ילדים, טוענים שלמרות שמדובר בחומר מסוכן ביותר, הסיווג ואריזת הביטחון של חומר הניקוי לא מספיקים להגנה על הילדים.

אקונומיקה. רוב הפגיעות הן בקרב ילדים שבולעים כמויות קטנות. מדובר לרוב בפגיעות קלות יחסית, הודות לתקן הישראלי המגביל יחסית את ריכוז החומר הפעיל באקונומיקה, שהוא חומר הלבנה בסיסי. ועוד דבר, במצבה הנוזלי הרגיל היא מכילה 35 גרם חומר פעיל לליטר, ואילו הסוג הסמיך מכיל 45 גרם של חומר פעיל לליטר. הקבוצה האחרונה מסוכנת יותר לכאורה בגלל הריכוז הגבוה, אך למעשה תכונת הצמיגות מונעת התזה אקראית של האקונומיקה ולכן בסופו של דבר האקונומיקה הסמיכה מסוכנת פחות.

חומרים לניקוי אסלות. מבוססים ברובם על חומצה הידרוכלורית שעלולה לגרום נזק לרצפה אם תפגע בה. ניתן לשטוף איתם את מושב האסלה מכיון שהם לא פוגעים בו, אבל דווח על מקרים שבהם המושב לא נוגב היטב אחרי ניקויו וכתוצאה מכך מי שהתיישב על האסלה סבל מכוויות בעכוזו. החומר נחשב לחומר מגרה לעור ולעיניים ובמקרה של בליעה עלול לפגוע בכליות ובכבד. נחשב לחומר מגרה לסובלים מבעיות נשימה. מוצרי ניקוי אנטי בקטריאליים – עלולים להכיל חומר בשם **טריקלוסון**, שנספג דרך העור. עלולים להזיק במיוחד לסובלים מאלרגיות. מלבינים – מצויים במסירי כתמים או באבקות כביסה. עלולים לגרום לצריבה ואפילו לכוויה על העור, בעיניים ובמערכת הנשימה. במקרה של בליעה עלולים לגרום להקאות ואפילו לאובדן הכרה. כל המוצרים שמדיפים ריח של אמוניה מסוכנים במיוחד לסובלים מאסתמה או ממחלות של דרכי הנשימה ועלולים לגרום להתקף. שמפו לניקוי שטיחים וריפוד – רוב הנוסחאות של משפחת החומרים שמתגברים על כתמים משתמשות ברכיבים רעילים מאוד. ביניהם תמצאו את **הפרכלורתילן (perchloroethylen)**, חומר הידוע כ**מסרטן** שגם גורם נזק לכבד, לכליות ולמערכת העצבים. עוד חומר מסוכן הוא אמוניום הידרוקסיד (אמוניה) שעלול לגרום גירויים משמעותיים לעיניים, לעור ולמערכת הנשימה, במיוחד לסובלים מאלרגיות.

מסירי אבנית. גם הם נמנים עם החומרים שגורמים את הפגיעות הקשות ביותר לעור, לעיניים ולדרכי העיכול.

חומרי ניקוי לחלונות. מבוססים ברובם על כהלים ואינם בעלי דרגת סיכון גבוהה. עם זאת חולי אסתמה או בעלי רגישויות בדרכי הנשימה עלולים להגיב קשה עד כדי התקף.

חומרים לניקוי ולהברקה של רהיטי עץ. מכילים נגזרות של נפט. נחשבים לחומרים דליקים מאוד ובנוסף מכילים חומר פעיל בשם **ניטרובנזן**, שנחשב לחומר מסרטן. גם הם עלולים לגרום בעיות לסובלים מאלרגיות וממחלות בדרכי הנשימה.

טבליות וסבון למדיחי כלים. רובם מכילים **פלורין** בצורה יבשה ומרוכזת במיוחד. כאשר הם מכילים פוספטים הם נחשבים לבעייתיים במיוחד, שכן אם ילדים בולעים אותם בטעות, הגבישים של חומר הניקוי עלולים להידבק לחלק הפנימי של הפה ולגרום לכוויות. בארה"ב מוגדרים החומרים לניקוי כלים, במיוחד הטבליות, כחומרים הנפוצים ביותר בגרימת הרעלות במסגרת הבית. בניו זילנד יצרו תקן חדש שהפחית את ריכוז החומר הצורב בטבליות, ומוצרי חברות שלא עומדות בתקן החדש הורדו מהמדפים. בארץ לא התייחסו מעולם בשום תקן לחומר הפעיל בטבליות ובסבון למדיחי כלים. פותחי סתימות לכיורים – החומרים הפעילים במוצרים האלה הם בסיסים בצורתם הכימית, ונמנים עם המוצרים שגורמים את הפגיעות הקשות ביותר לעור, לעיניים ולדרכי העיכול. ככלל, חומר בסיסי מסוכן יותר מחומר חומצי מכיוון שמדובר בחומר מאכל יותר, שמסוגל לחדור דרך רקמות הגוף. פותחי סתימות לכיורים בצורה מוצקה (גרגרים) מסוכנים פחות מהצורה הנוזלית, למרות שריכוז החומר הפעיל גבוה יותר, כי החומר המוצק לא מתז.

מפחדים לנקות? יש מה לעשות

- **הפחיתו** את הצורך בשימוש בחומרים הפעילים והמסוכנים ביותר על ידי ניקוי מידי של תנורים מיד אחרי השימוש, או של משטחים או מרצפות מיד אחרי שנשפך עליהם משהו.
- **השתמשו** במוצרים בעלי אחוז נמוך יותר של החומר הפעיל.
- **התייחסו ברצינות** להוראות השימוש של היצרנים. אם למשל ממליצים להשתמש בכפפות – עשו זאת, ואם מציינים מרחק התזה – הקפידו עליו.
- **לעולם אל תערבבו** מוצרים שמכילים חומרים מלבינים ואפילו אקונומיקה עם מנקי שירותים או עם אמוניה. הריאקציה הכימית עלולה לגרום לשחרור של גז הכלור הרעיל.
- **השאירו את החומרים במכלים המקוריים**. אל תעבירו אותם לא לכוסות שתייה ולא לבקבוקי משקאות קלים.
- קנו אך ורק מכלים **עם סגר בטיחותי** והקפידו לסגור את המכסה היטב אחרי כל שימוש.
- החזיקו את כל המוצרים הרחק מהישג ידם וראייתם של הילדים.
- כשמדובר בחומרים בעלי סיכויי ההיפגעות הקשים ביותר **עבדו עם משקפי מגן וכפפות**.
- **אל תשתמשו בכפפות חד פעמיות**, במיוחד לא בכאלה המכילות טלק. עבור אנשים רבים טלק הוא חומר אלרגני והוא גם גורם ליובש חמור בעור. הכפפות החד פעמיות גם דקות יותר ונוטות להיקרע. עדיף להשתמש בכפפות גומי איכותיות עם ציפוי בד פנימי, גם אם הן יקרות יותר. בהיעדר תקציב, אפשר לקנות כפפות גומי פשוטות ולפני שמכניסים לתוכן את הידיים לעטוף אותן בחתיכות בד כותנה מסדין או מחולצת טריקו ישנה
- אם אתם סובלים מבעיות נשימתיות, הימנעו ממוצרים מדיפי ריח, כי אי אפשר לדעת מה יגרום להתקף הבא

בישול ואי סדר, מזמינים צרות. הקפידו להרחיק ילדים מאזור הבישול.

- השתדלו להרחיק את הילדים מאזור הבישול, מחשש לכוויות מתנור האפייה, מסירים חמים או נוזל רותח
- אל תחזיקו את תינוקכם בזרועותיכם בזמן שאתם מכינים תבשיל או שותים משקה חם. תינוק עלול להזיז את גפיו באופן בלתי צפוי ולשפוך את הנוזל החם על גופו ולהיכוות
- בזמן הבישול רצוי להשתמש במבערים האחוריים, ובכל מצב יש לשמור שידיות הסיר יפנו פנימה
- אין לשים תבשילים או משקאות חמים בקצה השיש, על מפה או על הרצפה, ילדים רבים נכווים עקב נפילה לסירי בישול ודוודים שהונחו על הארץ.
- יש להרחיק גפרורים ומצית מהישג ידו של הפעוט.
- הגעלת כלים נעשית בחום של 100 מעלות צלזיוס, כוויות קשות מדרגה שניה ושלישית עלולות להיגרם לילדים קטנים תוך פחות מחמש שניות ממגע עם נוזל בחום זה! הרחיקו את ילדכם ממקום ביצוע הגעלת הכלים! דאגו תמיד לרוקן את המים מהמכלים לאחר השימוש
- בארוחת ליל הסדר - הרחיקו מפעוטות מאכלי דגים, אגוזים ומרק רותח.
- בארוחת ליל הסדר כולנו מסובין סביב שולחן עמוס כל טוב. שימו לב לסוגי המאכלים שאותם אתם מציעים לפעוט והשגיחו על אופן ההגשה.
- אל תגישו לילדים קטנים מאכלי דגים, בשל החשש מבליעת עצמות.
- היזהרו ממרק רותח - נוזלים בטמפרטורה של 60 מעלות צלסיוס יגרמו לפעוט כוויות חמורות גם במגע קצר של כמה שניות
- גם המצה "התמימה" עלולה להיות מסוכנת בהיותה מוצר קשה ויבש. ניתן להגיש לפעוטות שכבר אוכלים מוצקים כמו לחם או מאפים אחרים מצות, אולם מומלץ לרכך אותן בגלל מרקמן הקשה. בכל מקרה יש להגיש מצות או כל מזון אחר בהתאם ליכולות הלעיסה של הילד, ותחת השגחה. תמיד מומלץ לאכול בישיבה ולהימנע ממשחק פעיל כמו ריצה וקפיצה בזמן האוכל, למניעת חנק
- אגוזים - אין להגיש לילדים מתחת לגיל 5.
- חרוסת שיש בה אגוזים טחונים מכמה סוגים - כל עוד יש שברי אגוזים (חתיכות) אסור עד גיל 5. אם המרקם של החרוסת חלק לגמרי ואין חשש לשברי אגוזים - מותר.
- עוגות המכילות אגוזים - אין להגיש לילדים מתחת לגיל 5 במידה והאגוזים גרוסים בצורה גסה עוגות המכילות אגוזים מותרות להגשה לילדים הצעירים מגיל 5 רק כשהאגוזים גרוסים דק.

בברכת חג פסח כשר נקי ובטוח

ניסים משרקי,

מהנדס בטיחות אס. אס. ייעוץ הנדסי

